

Lagutskottets betänkande

1983/84:24

om ändring i lagen om gravrätt

Ärendet

I betänkandet behandlar utskottet *motion 1983/84:605* av Margareta Gard och Björn Körlof (båda m) vari yrkas att riksdagen beslutar ändra lagen (1963:537) om gravrätt m. m. i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionärerna föreslår i motionen att till 12 § gravrättslagen fogas ett nytt stycke, som införs mellan första stycket och nuvarande andra stycket. Det nya stycket föreslås få följande lydelse.

Med god gravkultur avses att gravvårds utseende och beskaffenhet icke får uppfattas som stötande av anhöriga eller av innehavare av närbelägen gravrätt. Därest gravrättsinnehavares önskemål icke är förenligt med föreskrift enligt första stycket skall han beredas möjlighet att erhålla gravrätt inom annan del av begravningsplatsen när så är möjligt. Inom allmän begravningsplats skall del av begravningsplatsen vara tillgänglig för detta ändamål.

Gällande ordning

Bestämmelser om kyrkogård och annan allmän begravningsplats samt om upplåtelse av gravplats finns i lagen (1963:537) om gravrätt m. m. Gravplats kan inte förvärfvas med äganderätt. Endast upplåtelse av s. k. gravrätt är tillåten. Till bevis om upplåtelsen skall särskilt gravbrev utfärdas. Upplåtelse av gravrätt kan ske för alltid eller viss tid, minst 15 och högst 50 år. Upplåtelse för alltid skall dock ej avse längre tid än den under vilken gravplatsen utgör del av allmän kyrkogård. Har upplåtelse tid ej bestämts skall upplåtelsen anses ha skett för 25 år.

Gravrätt får ej överlåtas till annan än närstående eller upplåtaren. Avlider gravrättsinnehavaren övergår gravrätten i enlighet med vad som förordnats vid upplåtelsen eller genom senare skriftligt förordnande. Saknas sådant förordnande övergår gravrätten till efterlevande make eller arvingar.

Gravplatsen skall av gravrättsinnehavaren hållas i ordning och värdigt skick. Om gravplatsen vanvårdas kan gravrätten förklaras förverkad. Förverkande får dock inte ske om kyrkogårdsmyndigheterna är ansvariga för gravplatsens vård och underhåll. Enligt 12 § medför gravrätt även en rätt att förse graven med gravvård. Vad upplåtaren föreskriver om utseende och beskaffenhet av gravvården samt om övriga anordningar på gravplatsen är gravvårdsinnehavaren skyldig att iaktta. Upplåtaren får dock inte meddela andra sådana föreskrifter än som är påkallade för att tillgodose en *god gravkultur*. Sedan gravvård blivit uppsatt får den inte föras bort utan

medgivande av upplåtaren av gravplatsen.

Gravrätt får inte pantsättas och inte heller utmätas. Detsamma gäller beträffande gravvård eller annan gravöverbyggnad.

Motionen

I motionen anförs att det under senare år vid flera tillfällen har uppstått uppmärksammade tvister om gravplatser och dessas utsmyckning. De anhöriga har exempelvis blivit vägrade när de velat förse gravvårdar med marmorduvor och i några fall har man förbjudit upprättandet av gravvårdar av natursten.

Grunden för denna vägran har enligt motionärerna varit formellt att dessa utsmyckningar inte är förenliga med en god gravkultur. Det har dock visat sig att "god gravkultur" i vissa fall har fått betyda att utsmyckningen skall stå i överensstämmelse med de tillståndsbeviljande personernas egna personliga estetiska synpunkter. Enligt motionärernas uppfattning bör dock en begravningsplats inte vara en plats där myndigheternas företrädare får utlopp för sina estetiska ambitioner, utan en plats där de anhöriga kan vårda minnet av sina döda. Det är därför, anser motionärerna, utomordentligt angeläget att de anhöriga får möjlighet att anordna gravplatserna så som de själva vill ha dem eller, i förekommande fall, i enlighet med den avlidnes egna önskemål. Många människor reagerar mycket kraftigt och uppfattar det som djupt stötande, när de förvägras rätten att tillgodose den avlidnes uttryckliga önskemål om gravvårdens utformning.

För att rätta till de missförhållanden som råder på vissa håll och för att förhindra framtida övergrepp mot människor som redan befinner sig i en emotionellt pressad situation föreslår motionärerna, såsom ovan redovisats, ett tillägg till 12 § gravvårdslagen.

Pågående utredningsarbete

Vid 1979/80 års riksmöte behandlade riksdagen två motioner, vari togs upp frågor om förfarandet vid förverkande av gravrätt och om ändring av anordningar på en gravplats. På hemställen av utskottet (LU 1979/80:4) gav riksdagen med anledning av motionerna som sin mening regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av översyn av berörda regler om gravrätt (rskr 1979/80:11).

Med anledning av riksdagsskrivelsen utarbetades i justitiedepartementet en promemoria med förslag till lag om ändring i gravrättslagen. Promemorian har remissbehandlats.

Utöver de i promemorian behandlade frågorna har under senare år hos regeringen aktualiserats ett flertal frågor som rör lagstiftningen om gravrätt och jordfästning. Bl.a. har i skrivelse till regeringen flera allmänna kyrkomöten hemställt om att frågor om lagstiftning till skydd för kyrkogår-

dars helgd övervägs. I betänkandet (SOU 1981:36) Begravningsverksamheten har föreslagits att kravet på invigning av allmänna begravningsplatser slopas. Flera kyrkogårdsförvaltningar har i skrivelser till regeringen begärt att lagstiftningsåtgärder vidtas för att avveckla sådana avtal om vård av gravplats, som har träffats för all framtid. En kyrkogårdsförvaltning har begärt klarare regler om vem som i egenskap av närstående till en avliden får bestämma om begravningen. Från Svenska eldbegängelseföreningen har kommit in en framställning om lagstiftningsåtgärder för att hindra tillgrepp av ädelmetaller i samband med kremering.

Sedan den ovannämnda promemorian överlämnats till civildepartementet i samband med den ändring i departementsindelningen som skedde den 1 januari 1983 har man i civildepartementet funnit att de ovannämnda framställningarna och förslagen aktualiserade en i ett sammanhang gjord översyn av bestämmelserna i gravrättslagen, lagen (1957:585) om jordfästning m. m., begravningskungörelsen (1963:540) och anslutande författningar. Genom beslut den 23 juni 1983 har departementschefen tillsatt en arbetsgrupp inom departementet att verkställa denna översyn.

Utskottet

I betänkandet behandlas en motion vari begärs ändringar i lagen (1963:537) om gravrätt m. m.

Gravrätt innebär en upplåtelse av nyttjanderätt till ett visst område på allmän begravningsplats för gravplats. Upplåtelsen får ske för viss tid, minst 15 år och högst 50 år, eller för alltid. Med gravrätt följer enligt 12 § gravrättslagen en rätt för innehavaren att förse graven med gravvård. Beträffande gravvårdens utseende och beskaffenhet samt övriga anordningar på gravplatsen skall iakttas vad upplåtaren bestämmer. Denne får dock inte meddela andra föreskrifter i dessa hänseenden än som erfordras för att tillgodose en god gravkultur.

I motionen framhålls att det under senare år vid flera tillfällen uppstått uppmärksammade tvister om gravplatsens utsmyckning. Som exempel anförs att det har förekommit att anhöriga har vägrats tillstånd att förse gravarna med marmorduvor eller att sätta upp gravvårdar av natursten. Avslagen har motiverats med att dessa utsmyckningar inte är förenliga med en god gravkultur. Enligt motionärernas mening synes avslagsbesluten ha sin grund i vederbörande beslutsfattares egen estetiska uppfattning. Motionärerna anser det angeläget att anhöriga till en avliden i så stor utsträckning som möjligt får utsmycka gravplatsen som den avlidne önskat eller de själva vill. Med stöd av det anförda yrkar motionärerna att riksdagen till 12 § fogar ett nytt stycke av innebörd bl. a. att med god gravkultur avses att den föreslagna gravvården har ett utseende och en beskaffenhet som inte uppfattas som stötande av anhöriga till den avlidne eller av innehavare av närbelägna gravplatser.

Utskottet vill framhålla att eftersom utsmyckningen av en gravplats kan ha betydelse för kyrkogårdens utseende det är nödvändigt att gravrättsupplåtaren har inflytande över hur gravplatserna anordnas. Enligt utskottets mening bör emellertid bestämmelserna härom vara så utformade att hänsyn i möjligaste mån tas till den avlidnes eller de anhörigas önskemål. Mot bakgrund av den uppmärksamhet som tillämpningen av gällande bestämmelser i vissa fall fått anser utskottet det motiverat med en översyn av bestämmelserna.

Som framgår av redogörelsen ovan (s. 2) har riksdagen tidigare uttalat sig för en översyn av vissa bestämmelser i gravrättslagen. Med anledning härav och av att i skrivelser till regeringen aktualiserats andra frågor som rör lagstiftningen om gravrätt och jordfästning har inom civildepartementet tillsatts en arbetsgrupp med uppdrag att göra en samlad översyn av gravrättslagen, lagen om jordfästning, begravningskungörelsen samt därtill anslutande författningar. Enligt vad utskottet inhämtat kommer arbetsgruppen att därvid pröva även det genom motionen väckta spörsmålet. Någon åtgärd från riksdagens sida är därför f. n. inte erforderlig.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1983/84:605.

Stockholm den 27 mars 1984

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s), Allan Ekström (m), Owe Andréasson (s), Nic Grönvall (m)*, Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Inga-Britt Johansson (s), Kersti Johansson (c) och Berit Löfstedt (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.